

A Diabetologia Hungarica története

Winkler Gábor dr.

A Magyar Diabetes Társaság (MDT) szakmai lapjának története de jure 1993-ban kezdődött, de facto előzményei azonban tíz évvel korábbra, 1983-ra nyúlnak vissza. Akkor kooptáltak a vezetőségbe és kaptam a jegyző – a mai elektronikus adatkezelő rendszer és digitális hangrögzítési technika hiányában – igen sok írásmunkával járó, ezért nem túl hálás feladatait. Mivel azt gondoltam, hogy az érezhetően növekvő taglétszám és bővülő feladatok indokolták a tagsággal való rendszeres írásbeli kapcsolat, tájékoztatás kialakítását, javasoltam „újság” indítását.

Szakmai lap, de általában bármilyen rendszeresen megjelenő kiadvány megjelentetése az 1980-as években nem volt egyszerű feladat. Egyrészt, mert a sajtó a szó legszorosabb értelmében vett állami (párt) felügyelet alatt állt – olyannyira, hogy egészen a rendszer váltásig minden „nagy ünnep” előtt a munkahelyi vezetőknek gondoskodniuk kellett minden sokszorosításra, nyomtatásra alkalmas irodai gép biztonságos elzárásáról –, másrészt, mert a megjelentetéshez szükséges anyagi erőforrásokat a kibocsájtónak kellett előteremtenie. Mindebből eredően a szervezetek, közösségek nagy része inkább hozzá sem kezdett a kiadás előkészítéséhez, félve az esetleges retorzióktól. Az MDT vezetősége is ódzkodott az engedélyezési folyamat kezdeményezésétől.

Kitartó próbálkozásaim nyomán azután megtört a jég. Köszönhetően az akkori elnök, Brooser Gábor professzor, a nemzetközi ügyekért felelős alelnök, Tamás Gyula professzor és a főtítkár, Békefi Dezső főorvos támogatásának. Megszületett a jóváhagyás negyedévente megjelenő „társasági tájékoztató kiadvány” megjelentetéséhez. Ez lett az A/5 formátumban, alkalmanként 16–20 oldalon közreadott, stencilezéssel, egyszínnyomással, irkafűzéssel készített „Diabetes-Információ”. Címét és a borítóoldalán megjelenő grafikát magam találtam ki. Szerkesztésére én kaptam megbízást. Tartalmát a főtítkár és két munkámat

névleg segítő vezetőségi tag, Asztalos Miklós professzor és Petrányi Gyula jr. adjunktus ellenőrizték. Utóbb az anyag összeállítása a főtítkár és a szerkesztő, később már csak a szerkesztő feladata és felelőssége lett.

Hogy szándékosan történt-e, netán hallgatólagos megállapodáson alapult, ma már nem tisztázható. Tény, hogy a kiadvány nélkülözötte „az újság” formai kritériumait. Nem volt kolofon oldala, impresszuma, nem szerepelt rajta a példányszáma és a kiadásért felelős személy neve sem. Ára sem volt, a tagdíjat fizetők térítésmentesen kapták. Postázása, a borítékok címezése a szerkesztő (és családtagjai) járulékos kötelezettsége lett. Mindez azt valószínűsítette, hogy megjelentetésére nem volt hivatalos engedély, kiadása hallgatólagos tudomásulvétellel történt.

Az első számban megjelentetett célkitűzéseknek megfelelően elsősorban társasági eseményekről, rendezvényekről, hazai és nemzetközi konferenciákról, vezetőségi határozatokról adott tájékoztatást. Idővel azért bebecsempészünk egy-egy rövid szakmai írást, mint az 1989. évi VI. évfolyam 3–4. számának 18–20. oldalán a szigetsejt elleni antitest (ICA) meghatározás új módszeréről. (Összevont számok esetén a terjedelem nagyobb is lehetett.)

Érezhetővé vált, hogy 1992 második félévére a lap „ki-fulladt”. Már nem felelt meg a taglétszám és a mind markánsabb interdiszciplináris arculatot öltő diabetológia jogos elvárásainak. Ugyanakkor, a Magyar Belgyógyász Társaság által régóta megjelentetett Magyar Belorvosi Archivumhoz 1972-től kezdődően csatlakozott a Magyar Kardiológiai Társaság szakmai lapja, a Cardiologia Hungarica és megindult a Gasztroenterológiai Társaság új kiadványa is (kezdetben Magyar Gasztroenterológia címmel). Méltánytalanná vált, hogy a második legnagyobb taglétszámúvá duzzadt hazai szakmai társaságnak nincsen saját nyomtatott szakmai orgánuma. Az Információ betöltötte feladatát, és 1992 végén megszűnt, de még

azt megelőzően a kiadvány és szerkesztője – a volt középkelet-európai „szocialista” országok diabetológiai kiadványai közül elsőként – meghívást kapott a Nemzetközi Diabetes Szövetség (IDF) Diabetes Újságok Szerkesztőinek Nemzetközi Tanácsába (ICDM: International Committee of Diabetes Magazine Makers).

1993-ban azután a Társaság nem várt örömteli segítséget kapott. A Bayer Hungaria Kft. orvos igazgatója, dr. Riss Éva azzal az ajánlattal kereste meg az MDT vezetőségét, hogy alapítson saját lapot: elindításához és önfenntartóvá válásáig megjelentetéséhez a cég segítséget ad. A Társaság akkori elnökének, Halmos professzornak az Országos Korányi Intézet X. Belosztályán lévő osztályvezetői szobájában sebtében összehívott elnökségi ülés a felajánlást örömmel fogadta és – a javaslatomra Diabetologia Hungarica nevet kapó immár valódi szakmai lap – főszerkesztőjévé engem nevezett ki. Szerkesztői megbízást Vándorfi Győző és Kautzky László főorvosok kaptak. Vándorfi főorvos akkor már hosszú ideje a veszteprémi kiadású laikus lap, a Diabetes főszerkesztője volt, így személyében a két kiadvány között már az új lap megalapításakor szoros munkakapcsolat alakult ki. A szerkesztőbizottságot az MDT elnöksége képezte.

A Diabetologia Hungarica az előző kiadvány „jogutódjaként” azonnal tagja lett az ICDM-nek, sőt, javaslatomra hamarosan meghívást kapott a Diabetes c. lap és Vándorfi főorvos is. Az ICDM ugyan mára de facto megszűnt, de létrehozása igen fontos szerepet játszott a tagszervezetek közötti kapcsolat kialakításában. Elsősorban laikus, többségében betegszervezetek által kiadott lapok szerkesztőit, szerkesztőségeit fogta egységbe, de vezetőségébe néhány nagynevű kiadó képviselője is bekerült, olyanoké, amelyek szakmai és laikus lapokat egyaránt megjelentettek. A tanács fontos intézkedése volt, hogy a kiadványokat a tagok rendszeresen, díjmentesen, viszonzás alapon megküldjék egymásnak, így az egyes kiadók és szerkesztőbizottságok folyamatosan tájékozódhattak a tagszervezetek újdonságairól, információiról. Elősegítette továbbá azonos országok szakmai és laikus diabetológiai szervezeteinek együttműködését. (Érdekeséggé jegyzem meg, hogy szerkesztőségünk a mai napig kapja, igaz, már nem olyan rendszeresen, mint korábban, a társikiadványok példányait.) Működésének harmadik fontos területét – elsősorban a St. Vincent-i deklaráció akcióprogram rendezvényeihez csatlakozóan – a konferenciák szervezése jelentette, ahol a tagok személyesen is találkozhattak egymással és egyeztetették a következő időszak főbb betegudakációs feladatait.

Az önálló lap a nyilvánvaló örömök mellett egy sor megoldandó kérdést is napvilágra hozott: a Társaság legyen-e kiadója, vállalja-e fel külön apparátus nélkül is a megjelentetés napi ügyét, vagy bízson meg professzionális kiadvállalatot. Díjmentes legyen-e a lap a tagság számára, vagy legyen ára, esetleg az kerüljön beépítésre a tagdíjba. Hogyan szerveződjének a hirdetések? Kié legyen ezek bevétele? Nem utolsósorban: van-e a hazai diabetológia olyannyira aktív és „eredményképes”, hogy az évi négy számot folyamatosan meg tudja tölteni tartalommal.

E kérdések többségére az élet adott választ. A tagok többsége őszinte örömmel fogadta, hogy némi felár fejében naprakész, magyar nyelvű szakmai információkhoz juthat, biztosítva folyamatos továbbképzését, egyben napi gyakorlati munkáját. A Bayer által szponzorált utolsó lapszám a negyedik volt, az ötödiktől kezdve a lap önfenntartóvá vált. 1995-től kezdve – miközben a laptulajdonos deklaráltan az MDT maradt – kiadását a Tudomány Kiadó vette át, amelynek igazgatója, Gutti Péter és az utóbb kiadói szerkesztővé, a kiadás tényleges motorjává előlépett munkatársa, Béki János kezdettől fogva sajátjának érezte a lap minél nívósabb küllemben történő megjelentetését. 1997-től kezdődően a lap nemcsak önfenntartóvá vált, hanem évente szerény hasznót is hajtott. Az idők folyamán a Kiadó is belépett a pártoló tagok sorába és immár öt éve az MDT arany fokozatú támogatója.

2004 óta minden közlésre benyújtott kézirat anonim lektoráláson (peer review) esik át, s minden szám megjelentetését szerkesztőbizottsági ülés előzi meg, amelyen a tagok szótöbbséggel döntenek a lektori forduló után előterjesztett dolgozatok elfogadásáról és megjelentetésük besorolásáról. (A személyes megbeszélésektől csak a COVID-pandémia miatt kellett eltekintenuk, azóta a szerkesztőbizottsági döntések a kéziratok elektronikus formában való közreadásával történnek.) A szerkesztőbizottság tagjai a vezetőségváltásokkal párhuzamosan időről időre cserélődtek, néhányan azonban a megindulástól kezdve segítették a lap végső szerkesztését 29 éven keresztül ellátó alapító főszerkesztő munkáját. A szerkesztők személye is változott időközben Hidvégi főorvos, majd az olvasószervező munkáit átvevő Körner Anna docens asszony személyében.

Az idők folyamán jelentősen bővült a megjelentetett közlemények köre. A kezdeti eredeti és összefoglaló közlemények, kísérletes

munkák, szakdolgozói rovat, folyóiratszemle tematika bővült a diabetológia anno, a diabetológiai témájú nemzetközi tanulmányok eredményeit közreadó, *Jermendy György* professzor által gondozott Diabeto-Téka rovat. Egy ideig folyamatosan adtuk közre az IDF edukációs oktatóleveleit *Hidvégi Tibor* főorvos fordításában, majd másodközlésként kiadtuk hazai szerzők nemzetközi lapokban megjelent munkáit is. A nemzetközi Somogyi-pályadíj egyik feltétele volt, hogy a bírálóbizottság anonim döntése alapján kihirdetett nyertes emlékelőadását írott formában is a lap rendelkezésére bocsátja. Őszinte örömmel írhatjuk le, hogy e kérésnek egyetlen kivétellel valamennyi díjazott készséggel tett eleget.

2016-tól kezdődően a lapnak nemzetközi tanácsadó testülete van, amelybe magyarul is értő, nemzetközi szaktekintélyek kaptak felkérést, a kassai Šafarik Egyetem biokémikus professzora, *Rácz Olivér* vezetésével. Az erről szóló tájékoztatót a 2016. évi 3. számban adtuk közre. 2003 óta a lap cikkei a Társaság honlapján elektronikusan is hozzáférhetők. Eleinte féléves csúszással váltak a Honlap szakmai oldalán is olvashatóvá, 2016 óta azonban az írott változat megjelenésével párhuzamosan kerülnek fel. 2017 óta a megjelent kéziratok digitálisobjektumazonosítót (DOI) kapnak. Elsőként a 2017/1. számban megjelent új egészségügyi szakmai irányelv kapcsán alkalmaztuk. Mindezen intézkedések a referáló lapok számára való alkalmassá tételt szolgálják. Az MDT vezetősége

a lap szerkesztőbizottságával egyetértésben ui. célul tűzte ki az impakt faktoros minősítés megszerzését. Ennek elősegítésére elsőként a Pécsi Egyetem, majd a Semmelweis Egyetem Doktori Tanácsa is elfogadta a PhD-minősítés megszerzéséhez követelményként támasztott közleményszám egyikeként a Diabetologia Hungaricában megjelent elsőszerzős dolgozat elismerését.

Az eltelt 29 évben a lap évi 4–5 reguláris számmal és 1–4 különszámmal (supplementum) jelent meg. A „rendes” számokat kezdetben évi négyben (negyedévente egy) határoztuk meg, utóbb ez módosult: ha a kéziratmennyiség lehetővé tette, a reguláris számokat évi 4–6-ra bővítettük. A supplementumok részben az MDT kongresszusainak előadáskivonatait adták közre (magyar és angol nyelven), részben új, innovatív gyógyszerek megjelentetéséhez kapcsolódó szponzorált kiadványok voltak.

Az éves munkáról a főszerkesztő rendszeresen beszámolt az MDT kongresszusain és ismertette az évi kiadási tervet is. A beszámoló a közgyűlési anyag részeként megjelent nyomtatott formában is. Ugyanígy írásbeli összefoglaló készült minden szám szerkesztőségi ülésen elfogadott tartalmáról is.

Huszonkilenc év elteltével új főszerkesztő veszi át a lapkiadás irányítását. A korábbi főszerkesztő alapító főszerkesztőként vesz részt a szerkesztőbizottság további munkájában.